

9. Пришва В. Інтерв'ю щодо умов життя 1920-ті – 1930-ті рр. (особистий архів автора). Бердянськ, 2012. 6 с.
10. Сапицька О. М. Сільські жінки України в період підготовки та проведення суцільної колективізації (1928 – середина 1933 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. – спец. 07.00.01. Історія України; Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. Луганськ, 2007. 22 с.
11. Селяни і місто: феномен сприйняття урбанізаційних процесів у селянській традиції (матеріали історико-археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упор. В. М. Константінова. Київ, 2012. 416 с.
12. У рабкорів на зборанні. Жінчина, в ряди! *Думка*. 1924. № 228. 10 жовтня. С. 2.
13. Усна історія Голодомору 1932–1933 років у Північному Приазов'ї: матеріали історико-археографічних експедицій / упор. В. М. Константінова. Запоріжжя: АА ТанDEM, 2009. 532 с.
14. Усна історія Степової України: Запорізький край. Запоріжжя: АА ТанDEM, 2012. Т. 10. 532 с.

Кратюк Юлія

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ – ЮРИДИЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: незалежність, суверенітет, референдум, визнання.

Keywords: proclamation, independence, sovereignty, referendum, recognition.

Незалежність і державність нашої держави формувалась протягом цілих століть. Державотворчі процеси не припинялися навіть у періоди, коли Україна не мала своєї державності та перебувала під національно-соціальним гнітом інших імперій. Актуальність цієї роботи полягає в дослідженні прийняття 24 серпня 1991 р. «Акту проголошення незалежності України», проведення всенародного референдуму 1 грудня 1991 р. на підтвердження Акту, що дало змогу розпочати конституційний процес та реформування правового поля України й закріпити її державність на правовому рівні.

Період початку 1990 р. характеризується як період розгортання соціально-політичних суперечок та дискусій. У цей час активно розгорталася передвиборна компанія до Верховної Ради УРСР і місцевих рад. Національні організації отримали контроль у міській раді Києва попри наявність значних перешкод. 16 липня 1990 р. Верховною Радою було прийнято «Декларацію про державний суверенітет УРСР», що ознаменувало початок шляху нашої держави до закріплення незалежності у правовому значенні. Декларацією було закріплено «державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах» [2].

Прийняття Акту проголошення незалежності України відбувалося за умов, які загрожували суверенітету України. Основними питаннями позачергової сесії ВРУ УРСР були: визначення та створення всіх структур суверенітету й механізмів його практичної реалізації, надійної обороноздатної системи, прийняття законів про статус військ, що були розміщені в Україні, вирішення питання щодо деполітизації правоохоронних органів республіки, вжиття заходів, які передба-

чають забезпечення економічного суверенітету. І. Юхновським було запропоновано здійснити проголошення акту, який би зафіксував незалежність України, абсолютне верховенство її Конституції, законів та урядових установ. Авторами тексту були Л. Лук'яненко, С. Петрович, М. Горинь, В. Чорновіл. З огляду на рішення позачергової сесії ВРУ УРСР 24 серпня 1991 р. було проголошено «Акт проголошення незалежності України» з таким текстом [1]:

«Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 р., – продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, – виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, – здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує: Незалежність України та створення самостійної української держави – України. Територія України є неподільною і недоторканою. Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України. Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення».

Після поразки «серпневого путчу», перевороту 24 серпня 1991 р. Верховною Радою було прийнято «Акт проголошення незалежності України».

Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України та Конституція України є взаємозумовленими, адже прийняття Декларації про державний суверенітет України зумовило прийняття Акту проголошення незалежності України та в подальшому Конституції України. Так, у Конституції України [3] вказано: «керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., схваленим 1 грудня 1991 р. всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України». Положення про суверенну та незалежну державу Україну, що висвітлено в Акті проголошення незалежності України, закріплено в ст. 1 Конституції України [3]: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава».

Положення про неподільність та недоторканість територій держави, що висвітлено в Акті проголошення незалежності України, закріплено в ст. 2 Конституції України [3]: «Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою». Положення щодо виключної чинності Конституції України та законів України на території України знайшли своє відображення у ст. 8 Конституції України [3]: «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй».

Після проголошення незалежності України міжнародні відносини «будуються на основі договорів, укладених на принципах рівноправності, взаємоповаги і невтручання у внутрішні справи» [2]. Україна почала налагодження міждержавних зв'язків та створення консульств в інших державах. Першими країнами, котрі визнали незалежність і суверенітет України, є Польща, Канада, Угорщина, Болгарія, Румунія, Чехословаччина, Австрія, Німеччина, США.

Джерела та література

1. Акт проголошення незалежності України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T142700?an=19>
2. Декларація про державний суверенітет УРСР: Декларація Української РСР від 1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Конституція України: нормативно-правовий акт від 1996 року, № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
4. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель. Монографія. Харків. Право. 2009. 597 с.
5. Омарова А. А. Розбудова Української держави після прийняття Акту проголошення незалежності України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 24–28.

Салазуб Людмила

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України;

ГО «Центр освітніх ініціатив «Толока»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАКТИК У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ: ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА (ПОСТАТЬ ГЕТЬМАНА П. ПОЛУБОТКА, СПОГАДИ ІНОЗЕМЦІВ ТА ЕКОЛОГІЧНІ РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ)

Ключові слова: екологічна проблематика, трансформація практик, П. Полуботок, спогади іноземців, екологічні реалії сьогодення.

Keywords: the environmental problems, transformation of practices, P. Polubotok, memories of foreigners, the ecological realities of today.

Aut inveniam viam, aut faciam.

Або знайду шлях, або зроблю.

Зважаючи на реалії сьогодення, важливим є питання щодо формування в учнів старших класів екологічної компетентності. Сучасне зростаюче покоління має усвідомлювати рівень екологічних проблем через призму історичних наративів, участь у цікавих форматах занять / заходів, що передбачають використання інноваційних практик. Трендовою є інтеграція широкого спектру знань у контексті екологічної тематики та історичної ретроспективи (у межах продукування низки «красномовних» прикладів з історії України: політичної активності наказного гетьмана П. Полуботка, спогади іноземців про гостинність та «екологічну свідомість» українців тощо).

До вивчення окремих питань екологічного виховання долучилося багато дослідників. Серед них: С. Грінь, Н. Довбишова, В. Мананкова [2]. Історичні аспекти проблематики дослідження висвітлені в доробку цілої плеяди науковців (В. Горобець [1], С. Плохій [3], В. Січинський [4] та ін.). Однак доцільним є проведення інтегрованих змістових ліній між суто екологічною проблематикою та історичними перипетіями XVIII ст., що відбувалися на теренах Гетьманщини (Лівобережної України), адже російський царат і тоді здійснював форсований і нестрим-